

12

Toplum Gıda Güvenliği

Bu bölümde:	Sayfa
Hikaye: Tarımdaki değişimler	197
Toplum gıda güvenliği nedir?	198
Aktivite: 10 tane tohum	200
Beslenme ve gıda güvenliği	201
Tarım değişince yemekler de değişir	202
Hikaye: Beslenmelerinin değişmesi Amerikan Yerlileri'nin sağlığını bozdu.....	203
Yerel gıda güvenliğini arttırmak	204
Toplum gıda projeleri	205
Hikaye: HIV/AIDS yetimleri için Genç Çiftçi Tarım Okulu.....	207
Şehirlerde gıda güvenliği	208
Hikaye: Halkın Bakkalı	208
Şehirlerde gıda güvenliğini sağlamak için hükümetler yardımı etmelidir	209
Şehirler için sürdürülebilir gıda politikası	209
Açlığın sosyal ve politik nedenleri	210
Gıda güvenliğinin şirketler tarafından kontrolü.....	210
Hikaye: Kuraklığa direnecek kayıp tohumu bulmak	211
Gıda egemenliği bir insan hakkıdır.....	214
Hikaye: Via Campesina halkın gıda kontrolünü teşvik ediyor ..	214

Toplum Gıda Güvenliği

Sağlıklı olmak için, insanlar besleyici gıdalar yemelidir. Kendimiz ve ailemiz için yeterli gıdayı yetiştiremez ya da satın alamazsak açlık, kötü beslenme ve başka birçok sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalırız.

Gıda güvenliği herkesin aktif ve sağlıklı bir hayat sürebilmek için yıl boyu yeterli, güvenli ve besleyici gıdaya sahip olması demektir. Ayrıca gıdanın sağlıklı çevreyi, toplumsal özgüveni, herkes için yeterli ve iyi gıda bulunmasını teşvik edecek biçimde üretilmesi ve dağıtılması anlamına da gelir.

Açlığın birçok nedeni vardır. Toprağın zayıflığı, iklim değişikliği ve su azlığı gibi nedenler çevreseldir. Bu nedenlere bağlı açlık sürdürülebilir tarım (bkz Bölüm 15) ve arazi ile su kaynaklarını daha iyi kullanılması yoluyla çözülebilir (Bkz Bölüm 6 ve 9-11).

Açlığın diğer nedenleri politiktir. Örneğin, adil olmayan gıda fiyatları, gıda yetiştirmek için toprak olmaması, pazarların ve gıda sistemlerinin şirketlerce kontrolü gibi. Burada belirttiklerimiz ve diğer politik nedenler toplumu organize ederek dile getirilebilir.

Gıda üretmek için toprağa, suya, aletlere, tohumlara ve tarım bilgisine ihtiyacımız vardır. Herkesin yeterli gıdaya sahip olmasını sağlamak için ise adil dağılım, makul gıda fiyatları, yerel pazarlar ve gıda güvenliği gereklidir. Bunları sağlayabilmek amacıyla adil ve sürdürülebilir bir dünya için çabalamalıyız. Sadece sağlıklı bir çevre ve sosyal adalet için çalışmakla herkes için gıda güvenliğini garantileyebiliriz.

Tarımdaki değişimler

Kamboçya'daki Prey Veng halkı, çok eski zamanlardan beri kendilerini besleyecek kadar pirinç üretirlerdi. Pirinçle birlikte, geleneksel olarak yabani yeşillikler, balık ve çeltik tarlalarında bulunan diğer hayvanları, ormanda yetişen meyveleri, kabuklu yemişleri, kökleri ve avladıkları hayvanların etlerini yerlerdi. Bu gıdalar, savaş ve taşkın zamanları hariç, onları yıl boyu sağlıklı kılıyordu.

Kırk yılı aşkın bir süre önce, hükümet ihracat için pirinç gibi birkaç gıdanın üretimini arttırmak amacıyla yeni tarım yöntemlerini desteklemeye başladı. Bu yeni yöntemler tarımda aldatıcı olarak Yeşil Devrim diye adlandırılmış dünya çapında bir değişimin parçasıydı, Yeşil Devrim yöntemleri daha fazla pirinç üretmek için kimyasal pestisidlerin ve gübrelerin kullanımını teşvik ediyordu. Ayrıca büyük sulama sistemleri, dikim ve hasat için makinelerin kullanılmasını gerektiriyordu.

Bu yeni tarım yöntemlerini kullanmaya başladıklarında, Prey Veng halkı büyük miktarda pirinç üreterek sattı. Kazandıkları parayla evlerini yenilediler, yollar yaptılar; radyolar, elbiseler gibi kişisel eşyalar satın aldılar. Köylüler hayvan gübresi kullanmayı, pirinçle dönüşümlü olarak kuru mevsim bitkileri ekme ve diğer geleneksel tarım yöntemlerini bıraktılar.

Yeni yöntemler geniş alanlarda tek bir bitkiyi yetiştirmekte çok başarılı oldu ve pirinç üretimi arttı. Ancak zamanla, topraklarının ve yediklerinin değiştiğini fark ettiler. Herbisidler daha önce köylülerin yediği yabani otları öldürmüştü. Balık ve diğer doğal gıdalar giderek azalmaya başlamıştı. Yıldan yıla kimyasallara daha fazla para ödemeye ve pirinçten başka yiyecek bulamamaya başlamışlardı. Çok geçmeden, tarlalarındaki toprak sağlıklı ürün vermemeye başladı ve pirinç rekoltesi düştü. Giderek artan açlık konusunu tartışmak için bir araya geldiklerinde köylüler karışık ürünlerin ekildiği, tarlaların nadasa bırakıldığı ve doğal gübrelerin kullanıldığı eski tarım yöntemlerini hatırladılar. Geleneksel yöntemlerin çok sayıda avantajı olduğunu anladılar ve geriye dönmeye karar verdiler. Ayrıca pirinci daha sık ekme ve aynı tarlada başka bitkiler de yetiştirme gibi yeni yöntemler denemeye başladılar.

Yoğun kimyasal kullanımından sonra toprakları yeniden verimliliğini kazanırken Prey Veng köylüleri yıllarca kıt kanaat geçinmek zorunda kaldılar, ama artık bu sıkıntılar geride kaldı. Satmak için daha az pirinçleri olsa da yemek için çok çeşitli gıdaları var. Meas Nee adlı köylünün dediği gibi, “Atalarımızın yöntemleriyle gıda yetiştirdiğimiz için atalarımız memnun, tarlalarımız memnun ve biz de sağlıklıyız.”

Toplum Gıda Güvenliği Nedir?

Bir toplumun yeterli ve sağlıklı gıda almadaki sorunlarını anlamak için gıda güvenliğini oluşturan değişik şeylere bakın.

Gıda üretimi. Araziye, tohuma ve suya erişim; nasıl tarım yapılacağına ilişkin bilgisi ve yetiştirilen gıdanın ne kadarının satılacağı ne kadarının yemek için ayrılacağı konusunda doğru dengeyi bulması.

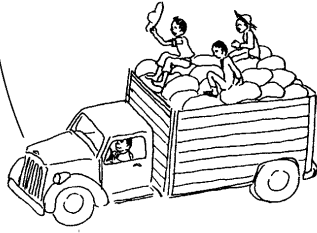
Para, tasarruf ve kredi.

İnsanlar gıdalarının en azından bir kısmını satın almak için paraya ihtiyaç duyarlar.

Gıda üreticileri, özellikle ürünün yetersiz olduğu yıllarda, tohum ve diğer ihtiyaçları için krediye ihtiyaç duyarlar.

İyi sağlık. Gıdadaki besinlerin emilebilmesi için insanların sağlıklı olması gerekir. Kirli suyun yol açtığı ya da sıtma veya HIV/AIDS gibi uzun süren hastalıklar nedeniyle zayıf düşen insanlar, kendileri ve toplumları için daha az gıda üretebilirler.

Gıda nakliyatı ve dağıtımı.

Yiyecekleri pazara taşımanın insanları da gıda satın almak için pazara götürmenin yoludur.

Gıdaların depolanması. Gıdalar kurak ya da yağışlı bir mevsim boyunca ya da soğuk ya da kışık süresince yetecek biçimde en az 3-4 ay depolanabilmelidir. Depolanan gıdalar haşerelerden korunmalıdır. Fareler gıdanızın yarısını yerseler aç kalırsınız.

Pestisidlerle, zehirli kimyasallarla, mikroplarla kirlenmiş ya da genetiği değiştirilmiş (GD) gıdalar (bkz Bölüm 13), mevcut olabilir, ancak güvenli ve sağlıklı bir beslenme sağlamaz. Ayrıca, güvenli bir pişirme tesisatı, yiyecekleri hazırlamak için yeterli zaman ve yakacak yoksa insanlar genellikle işlenmiş gıdalar yerler ki bu da sağlık sorunlarına yol açabilir.

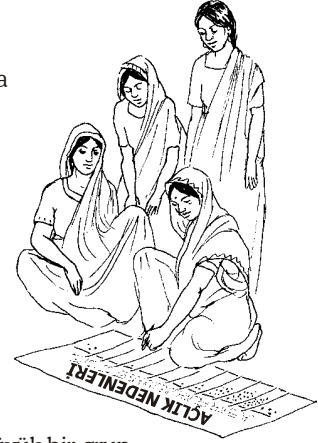
10 tane tohum

Bu aktivite toplumların en acil gıda güvenliği sorunlarının ne olduğuna karar vermek ve toplum gıda güvenliğini iyileştirecek değişiklikleri yapmak için insanları cesaretlendirir.

Süre: 2 saat

Gereç: Her grup için 10 tane tohum, renkli kalemler, büyük poster kağıdı

- 1 İnsanları 8 - 10 kişilik gruplara ayırın. Her gruptan gıda üretimi, gıda saklanması, kredi, sağlıklı gıda satan dükkanlar ve pazarlar, gıda yetiştirmek için iyi arazi ve benzeri gibi gıda güvenliğiyle ilgili değişik konularda konuşmalarını isteyin. Tarım, avcılık, balıkçılık yapan kırsal toplumların gıda güvenliğiyle ilgili konuları şehirdekilerden farklı olacaktır. Bulduğunuz yerde gıda güvenliğinin değişik bileşenleri hakkında konuşun. Büyük bir poster kağıdına gıda güvenliğinin farklı bileşenlerini yazın ya da resimlerini çizerek gösterin.
- 2 Her gruba 10 tane tohum verin ve gıda güvenliğinin hangi parçalarındaki aksaklıkların toplumlarında sorunlara neden olduğunu sorunların en fazla olduğu yere daha çok tohum koyarak göstermelerini isteyin. Örneğin: Bazı ailelerin açlık çekmesinin nedeni gıda saklanması bozukluğu mu? Ya da gıdayı pazara götürmek için ulaşım imkanları olmaması mı? Ya da gıda alabilecekleri bir pazarın bulunmaması mı? Ya da haşereler, verimsiz toprak veya su kıtlığı mı? Bu tür sorular grupların gıda güvenliği konusunda en zayıf oldukları noktaları belirlemelerine yardımcı olur. Toplumdaki farklı insanların farklı sorunları vardır. Herkesin sorunlarının anlatıldığından emin olun.
- 3 Her grup en acil gıda güvenliği sorununu belirledikten sonra, yerel kaynaklardan nasıl yararlanılabileceğini tartışın. En büyük sorun gıda üretimi ise, ev bahçeciliğini başlatacak ya da tarım uygulamalarını iyileştirecek bilgi ve becerilere sahip insanlar var mı? En büyük sorun gıda saklama ise, bunu çözebilecek fikirler nelerdir? Pazar yoksa, sağlıklı gıda satacak bir kooperatif dükkanı açılabilir mi? Ya da topluma gıda getirmek için bir kamyon alınabilir mi? Her fikir değerlidir.
- 4 Olası çözümleri tartıştıktan sonra, her grubun başka bir büyük poster kağıdına en pratik görünen çözümleri yazmasını ya da çizmesini isteyin. Sonra uygulanması en muhtemel çözümlerin yanına daha fazla olacak biçimde 10 tane tohumu paylaşın.
- 5 Gruplar sorunlar ve çözümler konusunda karara vardıldıktan sonra, büyük bir grup halinde birleşirler. Tekrar 10 tohum kullanarak ya da el kaldırma ile oylama yaparak, en popüler 1 ya da 2 çözümü seçin. Bu çözümlerin nasıl uygulamaya konulabileceğini tartışın. Kimlerin katılması gerekli, toplum hangi kaynakları sağlayabilir? Çalışmaya ne zaman başlanabilir? "2 yıl sonra toplumda aç insan kalmayacak" gibi uzun süreli hedefler koyun. Her ay halktan para toplayarak 3 ayda bir bakkal açmak ya da ekim mevsiminin başlangıcına kadar araziyi hazırlamak gibi kısa süreli hedefler de belirleyin.

Beslenme ve gıda güvenliği

İnsanlar hasta ya da **kötü beslenmişse** daha az aktif olurlar, daha az gıda üretebilirler, su taşıyabilirler; evlerini temiz, çevrelerini sağlıklı tutamazlar. Ama sağlıklı yiyecekler makul ücretle satılabilirse, sürdürülebilir bir biçimde üretilirse ve yerel pazarlarda mevcutsa, insanlar sağlıklı ve çeşitlilik arz eden bir diyete erişebilirler. Yeterli beslenememek vücudu zayıflatabilir ve şu rahatsızlıklara yol açabilir:

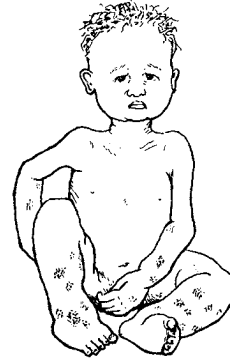
- Ağır ishal, özellikle çocuklarda.
- Çocukluk çağındaki **kızamık** daha tehlikeli hale gelebilir.
- Tehlikeli gebelikler ve doğumlar, bebeklerin düşük doğum ağırlıklı olması ya da yavaş zeka gelişimi gibi özürlerle doğmaları.
- **Anemi**, özellikle kadınlarda.
- **Tüberküloz** daha sık görülür ve daha hızla kötüleşir.
- **Diyabet**, vücudun şekeri uygun biçimde kullanmaması sonucu oluşan bir hastalıktır, daha sık görülür.
- Soğuk algınlığı gibi ufak sorunlar daha sık görülür ve sıklıkla daha ağır seyrederek **zatürree** ve **bronşite** yol açar.
- HIV ya da AIDS'liler daha çabuk hasta olurlar, ilaçlar da pek işe yaramaz.
- **Silikozis, astım, ağır metal zehirlenmesi** ve zehirli kimyasallarla temasa bağlı diğer sorunlar (bkz Bölüm 16 ve 20) daha sık görülür ve daha ağır seyrederek.

Kötü beslenen çocuklar yavaş gelişirler ve okul başarıları düşüktür ya da okula gidemeyecek kadar zayıflarlar.

Kötü beslenme özellikle küçük çocuklar için sorun oluşturur ve hemen tedavi edilmelidir.

Kuru malnutrisyon:
Bu çocuk bir deri bir kemik kalmış

Islak malnutrisyon:
Bu çocuk bir deri bir kemik, bir de su kalmış

Abur cubur gıdalar sağlıklı değildir

İnsanlar gıda yetiştirecek arazileri olmadığında, kalabalık şehirlerde yaşadıklarında, pazardan sağlıklı gıdalar alamadıklarında ya da sağlıklı gıda tüketme konusunda onlara yardımcı olan geleneksel kültürlerini kaybettiklerinde besleyici değeri çok az olan abur cubur şeyleri yemeye başlarlar. Bu tür gıdalar sıklıkla içinde besin kalmayacak derecede artırılmış, kimyasallarla muamele edilmiş, yağda kızartılmış ve çok şeker ya da tuz katılmış gıdalardır.

Böyle gıdalar az miktarlarda tüketilince zararlı olmayabilir. Ama daha besleyici gıdalar yerine bunları düzenli olarak yemeye başlarsak, o zaman ihtiyacımız olan besinleri almamız engellenir. İnsanlar daha çok abur cubur yedikçe, daha fazla kilo alırlar ve tansiyon yükselmesi, kalp hastalığı, inme, safra taşı, şeker hastalığı ve bazı kanser türleri gibi sağlık sorunları ortaya çıkar. İnsanların aynı zamanda hem fazla kilolu olup hem de kötü beslenmelerinin nedeni budur.

Tarım değişince, yemekler de değişir

Dünyanın her yanında, çiftçiler topraklarından uzaklaştırılıyor. Yerel halk için gıda üretilen tarlalarda şimdi ithalat için ürün yetiştiriliyor. Toprağın, tohumların, pazarların ve gıda dağıtım yöntemlerinin artan oranda şirketlerce kontrol altına alınması sadece çiftçilere değil, hepimize zarar vermektedir.

Sağlıklı gıda bulmak giderek zorlaşıyor. Birçok şehirde, abur cubur yiyecekleri, alkolü ve uyuşturucuları bulmak taze sebze ve meyve bulmaktan daha kolay. Bu durum birkaç kuşak içinde diyetlerimizde oldukça büyük değişikliklere yol açtı. Dedelerimiz ve ninelerimiz daha çok taze gıdalardan hazırlanan yemekleri yerken bizler besleyici değeri az ama bir sürü koruyucu, tatlandırıcı, renklendirici, şeker, tuz ve yağ içeren artırılmış ve işlenmiş gıda tüketiyoruz. Yani, çoğumuz eskisine göre daha fazla gıda tüketmekle birlikte yemeklerimiz hiç olmadığı kadar sağlıklıdır.

Beslenmelerinin değişmesi Amerikan Yerlileri'nin sağlığını bozdu

Sadece birkaç nesil öncesine kadar, Amerika Yerlileri'nin yaban, ortamda yetiştirdikleri, topladıkları ve avladıkları gıdalardan oluşan sağlıklı bir diyetleri vardı. Et, sebzeler ve meyve kıtlaştığında ise, kökler, tohum, ağaç kabuğu ve küçük hayvanlardan oluşan 'cankurtaran gıdalar'ı toplarlardı.

Yaklaşık 100 yıl önce, ABD hükümeti yerlileri rezervelerde yaşamaya zorladı, balık ya da diğer hayvanları avlamalarına izin vermedi. Onlara alışageldikleri gıdaları sağlamak yerine, hükümet beyaz un, beyaz şeker ve işlenmiş hayvansal yağ verdi. Bugün, Amerika Yerlileri'nin büyük bir kısmı hala bu hükümet gıdalarını yiyorlar. Birçok rezervede, tek gıda kızartılmış abur cubur şeyler. Hükümetten gıda almayanlar bile iyi beslenemiyorlar, çünkü yiyecek seçenekleri çok sınırlı.

Besleyici değeri düşük ve vücutlarının ihtiyacı olmayan gıdaları yemeye zorlanmalarından dolayı, çok sayıda Amerikan Yerlisi aşırı kilolu, kalp hastalığı ve kötü beslenmeye bağlı olarak gelişen diğer hastalıklardan muztarip. Şimdi, şeker hastalığı Amerikan Yerlileri arasında en başta gelen ölüm nedenleri arasında.

Bu sorun bazı Amerikan Yerlilerinin geleneksel gıdalarına ve kültürlerine dönerek sağlıklarını düzeltebileceklerini düşünmeye başlamalarına neden oldu. Şimdi onlar mısır, fasulye ve kabak ekiliyorlar, yabani pirinç topluyorlar, balık avlıyorlar ve eti için buffalo besliyorlar. Lakota Halkı'ndan bir Amerikan Yerlisi ve sağlık çalışanı olan Demir Bulut Richard "kültürel geleneklerde, yaşama biçimlerinde ve yeme alışkanlıklarındaki değişme şeker hastalığını arttırdı. Atalarımız gibi yemeye başlamamız, bu hastalığı kovmamızı sağlayabilir" diyor.

Değişik bitkileri bir arada yetiştirme gibi tarım gelenekleri, hayata ve arazinin gelecek nesiller için korunmasına katkıda bulunur.

Yerel Gıda Güvenliğini Arttırmak

Her hükümet halkının aç kalmaması için elinden geleni yapmalıdır. Ulusal hükümetler arazilerin aile tarımı için kullanılmasını teşvik eden, tarım arazilerini kirlenmeye karşı koruyan, çiftçilere uygun krediler veren ve çiftçilere sorunlarını çözmede yardım eden politikalar geliştirebilirler.

Bazı ulusal hükümetler gıda güvenliğini arttırmak için **subvansiyon** (çiftçileri, tüketicileri ya da her ikisini de desteklemek için para verme) önerirler. Subvansiyonun türleri vardır: **fiyatlandırma desteği** çiftçilerin ürettiği gıdalar için yüksek pazar fiyatı oluşturma, **fiyatlandırma kontrolü** ise gıda alıcıları (**tüketiciler**) için gıdalara makul fiyatlar koyma biçiminde yapılır.

Hükümet desteği, sıklıkla büyük endüstriyel çiftlikleri olan, sağlıksız gıdalar üreten ya da dağıtan şirketlere verilerek, kötüye kullanılır. Hükümet desteği büyük şirketlerin baskısıyla yozlaşınca, genellikle açlık ve kötü beslenme artar.

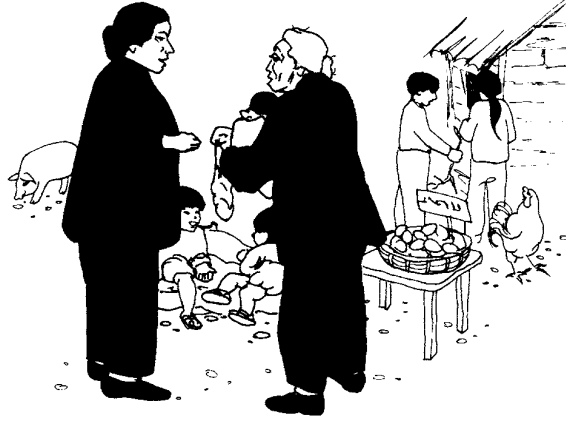
Hükümet desteği olsun ya da olmasın, yerel gıda güvenliğini arttırmanın birçok yolu vardır. Küçük bir bahçe ekmekten bir çiftçi pazarı organize etmeye kadar, gıda güvenliğini arttıran değişiklikler sıklıkla çabucak sonuçlar verir ve insanları daha fazlasını yapmak konusunda motive eder.

Yerel gıdalar sağlıklıdır, tazedir, yerel kültürü ve ekonomiyi destekler.

Toplum gıda projeleri

Gıda güvenliği, gıdalar yerel olarak üretilip dağıtıldığında çok güçlüdür. Yerel olarak üretilen gıda daha taze ve daha besleyicidir. Para belli bir yerde çiftçiler ve işletmeler arasında dolaşacağı için yerel ekonominin gelişmesine yardım eder. Ve insanlar arasındaki ilişkileri arttırarak toplumları daha güçlü ve sağlıklı kılar. Arazilerinin ve gıda pazarlarının az olması nedeniyle gıda üretiminin ve dağıtımının kontrolünü ellerine almak yoksul halk için özellikle önemlidir.

Toplum gıda programları tarım kültürünü korumaya yardım eder.

Yerel olarak daha fazla gıda üretmenin yolları

Bu projelerin çoğu az bir arazi ya da parayla başlatılabilir ve halka daha fazla taze gıda yemeleri konusunda yardımcı olur.

- **Aile bahçeleri** aile sofrasına sağlıklı sebze ve meyveler ekleyebilir.
- **Okul bahçeleri** çocuklara taze gıda sağlayabilir. Ve çocuklara nasıl gıda yetiştirileceğini öğreterek bu önemli bilginin canlı kalmasını garantilerler.
- **Toplum bahçeleri** insanlara gıda ve bir araya gelecek yer sağlar. Toplum bahçeleri insanların gıda üretimi, beceri geliştirme, lokantalar ve pazarlar gibi yeni işletmeler kurma konusunda bilgi edinmelerine de yardım eder. Küçük bahçeler bile gıda güvenliğinde büyük değişiklikler yapabilirler.
- **Toplum destekli tarım** çiftçilerin gıdaları doğrudan tüketiciye satmasıyla gelişir. Tüketici, çiftçiye dikimden önce ödeme yapar ve hasat mevsimi boyunca her hafta taze meyve, sebze ve diğer gıdaları alır. Tüketiciler bu yatırımı yaparak, güvenilir ve besleyici gıda elde ederken çiftçilerin arazilerinde ve işlerinin sahibi olarak kalmalarına yardımcı olurlar.
- **Tohum koruma programları** geleneksel tohum stoklarının korunmasını sağlar. Tohum çeşitliliği sürdürülebilir tarımın ve kendine yeten toplumların temelidir (bkz Bölüm 15).

Makul fiyata sağlıklı gıda temin etmek

Artık dünyada herkese yetecek kadardan daha fazla gıda üretiliyor, ancak insanlar hala aç kalıyor. Bunun nedeni gıda ücretlerinin insanların ödeyebileceğinden daha pahalı olması ve sıklıkla yoksulların sağlıklı gıdayı alamamalarıdır. Fiyatların hem alıcılar hem de satıcılar için hakkaniyetli olması sağlanmalıdır. Yerel olarak sağlıklı gıdanın makul fiyatlarda satılmasını sağlamak için bazı yöntemler şunlardır:

- **Çiftçi pazarları** nakliye masraflarını azaltıp aracıları ortadan kaldırarak çiftçilerin daha çok kazanmasına, tüketicilerin de daha ucuza gıda almasına imkan verir. Çiftçi pazarları ayrıca tüketicilerin gıda üretenlerle yüz yüze gelmelerini ve konuşmalarını sağlar. Bu, çiftçilerin tüketicilerin ne istediğini, tüketicilerin de çiftçilerin gıdayı kendilerine nasıl getirdiklerini öğrenmelerini sağlar.
- **Gıda kooperatifleri** tamamen ya da kısmen gıdayı satın alanların ya da orada çalışanların sahibi olduğu pazarlardır. Gıda kooperatifi üyeleri pazarda çalışarak kendi gıdalarının ücretini öderler. Çoğu gıda kooperatifi yerel olarak yetiştirilmiş gıda alır ve satar.
- **Çiftçi kooperatifleri** çiftçilerin ürünlerini daha iyi fiyatla satmalarını, tüketicilerin de daha uygun fiyata satın almalarını sağlar (bkz sf 292).

Güvenli gıda saklama

Güvenli gıda saklama, gıda yetiştirme ya da gıdaya erişim kadar önemlidir. Kuraklık, fırtınalar, taşkınlar, haşereler ya da hastalıklar bir aileyi ya da toplumu yiyecek ve satacak şeylerden mahrum hale getirebilir. Toplum gıda saklama programları bu sorunların üstesinden gelmeye yarım edebilir (gıda saklama ve saklanan gıdaları haşerelerden korumak konusunda bilgi için bkz sf 284, evdeki gıdaların bozulmasını önlemek için bkz sf 354). Örneğin, Pasifik'te bir ada olan Temotu'da, fırtınalar sık sık bitkileri tahrip eder. Gıda güvenliğini arttırmak için, insanlar ortaklaşa büyük çukurlar açarak manyok, olgunlaşmamış muz, ekme ağacı depolarlar. Çukurların açılmasına ve doldurulmasına herkes yardımcı olur. Bitkiler zarar görüp insanlar aç kalmaya başlayınca, saklanan bu gıdalar kullanılır.

Gıda bankaları gıdaların toplanarak ihtiyaç sahibi kimselere verildiği yerlerdir. Gıda bankaları açlık krizlerinde çok yararlıdır. Ancak insanlar bu bankalara bağımlı hale gelebilecekleri için, uzun süreli gıda güvenliği açısından iyi bir çözüm olamazlar.

Bütün bir bölge açlık çektiğinde, uluslararası ajanslardan gelen gıda yardımı krizden çıkılmasına yardımcı olabilir. Gıda yardımı, gıda güvenliği için kısa süreli bir çözümdür, uzun süreli **gıda egemenliği** (bkz sf 214) ihtiyacını karşılamaktan uzaktır.

HİV/AIDS yetimleri için Genç Çiftçi Tarım Okulu

Afrika'nın çoğu yerinde olduğu gibi Mozambik'te de anne-babaları HİV/AIDS'ten ölen binlerce çocuk yetim kaldı. Kırsal kesimde yetim kalan çocuklar özellikle kötü beslenme, hastalık, dayak ve cinsel istismar riski altındadır. Anne-babaları öldükten sonra, birçok çocuk ailenin reisi oldu ve para kazanmanın yolunu aramaya başladı ama iş bulma imkanı çok kıt olan kırsal yerlerde bu çok zordu. Çiftçi ailelerden gelmekle birlikte bu çocukların bir çoğu bu işten anlamıyorlardı, çünkü büyükleri ölmeden önce tarım bilgilerini onlara aktaramayacak kadar ağır hastaydılar. Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı ve Gıda ve Tarım Örgütü'nün yardımıyla, Genç Çiftçi Tarım ve Hayat Okulları açılarak sayıları giderek artan AIDS yetimlerinin bakımı sağlandı. Bu okullarda, 12-18 yaş arası gençler birlikte yaşadılar ve çalıştılar; tarım, beslenme, tıbbi bitkiler ve hayat becerileri hakkında bilgi sahibi oldular.

Gençler tarla hazırlama, ekme, dikme, çapalama, sulama, haşere kontrolü, kaynakları kullanma ve koruma, ürünleri işleme, hasat etme, gıda saklama ve pazarlama becerileri gibi geleneksel ve modern tarım yöntemlerini öğrendiler. Şarkı söyleyip dans etmek güven kazanmalarına ve sosyal becerilerini geliştirmelerine yardım etti. Tiyatro ve tartışma gruplarında, HİV/AIDS ve sıtmanın önlenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği ve çocuk hakları gibi diğer önemli hayat becerileri konuşuldu.

Şimdi, Mozambik'te 28 tane Genç Çiftçi Tarım ve Hayat Okulu var. Ayrıca Kenya, Namibya, Zambia, Swaziland ve Tanzanya gibi ülkelerde de çok sayıda bu tür okul açılmış durumda.

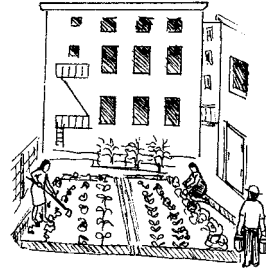
Binlerce yetim çiftçi olarak eğitildi. Mezun olduktan sonra bu çocuklar ürünlerini satarak kazandıkları parayla kendi küçük çiftliklerini kurmak için harekete geçtiler. Bir okul görevlisi şöyle konuşuyordu: "Bu okulları açmaya başladığımızda, çocukların geleceği yoktu. Çoğu büyüyüp kamyon sürücüsü olmak istiyordu, çünkü bu onların gördüğü tek seçenektir. Şimdi onlar öğretmen, tarım teknisyeni, çiftçi ve mühendis olmak istiyorlar".

Şehirlerde Gıda Güvenliği

Artık dünyadaki insanların çoğu şehirlerde ya da çevrelerinde oturuyor. Çok sayıda kişi göçmen kamplarında ya da kötü barınma ve sanitasyon şartlarında yaşıyor; işe, temiz suya ya da sağlıklı gıdaya erişemiyor. İnsanlar iş, para, güvenli ve sağlıklı konut sahibi olduklarında şehirlerde daha iyi gıda güvenliğine sahip olabilirler. Sonra daha iyi gıda alabilir, yiyebilir, pişirebilir ve saklayabilir, hatta şehir bahçelerinde kendi gıdalarını yetiştirebilirler.

Halkın Bakkalı

ABD'deki bir çok şehirde olduğu gibi, Batı Oakland'da (Kaliforniya) da alkol ve abur cubur satan dükkanların sayısı sağlıklı ve taze gıda satanlardan daha fazladır. Sağlıklı gıda satanlardaki fiyatlar toplumdaki çoğu insan için oldukça yüksek olduğundan Batı Oakland'da yaşayanların çoğu kötü beslenme ya da aşırı kilolardan şikayetçi idi. Alkol bağımlılığı, uyuşturucu kullanımı ve şiddet burayı yaşanması tehlikeli bir yer haline getirmişti. Batı Oakland'daki her 4 kişiden 1'i acil gıda programlarına bağımlı idi. Bu sorunu gören bazı insanlar bir araya gelerek topluma makul fiyatla sağlıklı gıda temin etmeye karar verdiler. Bir kamyon almak için para toplamaya başladılar. Kamyonu parlak renklere boyadılar ve popüler parçaların çalındığı bir müzik sistemi yerleştirdiler. Her hafta şehrin diğer kısımlarındaki çiftçi pazarlarına giderek sebze ve meyve alıp bunları sokak ve caddelerin köşe başlarında ucuz fiyata sattılar. Daha fazla insan çekebilmek için popüler müzik parçalarını çaldılar. Gıda satarken bir yandan da sağlıklı beslenmenin önemini anlattılar.

Mobil pazarlarına Halkın Bakkalı adını vererek insanları kendilerine katılmaya davet etiler. Bazı insanlar Halkın Bakkalı kamyonunda satılmak üzere taze ürün üretmek için bir toplum bahçesi oluşturdular. Gençler ve yaşlılar birlikte çalışarak gıda yetiştirmesini öğrendiler. Diğer insanlar da kendi bahçelerine ekim yaptılar. Bir süre sonra bir okul ve toplum merkezi de bahçe yaptı. Bu bahçelerde üretilen gıdanın çoğu Halkın Bakkalı kamyonunda satıldı.

Toplumda başarı sağlayınca, Halkın Bakkalı şehir yönetiminden arazi, fon ve tanıtım desteği istedi. Biraz hükümet desteğiyle, projelerinin çok daha fazla insanı besleyebileceğini gösterdiler. Halkın Bakkalı Batı Oakland'daki herkes için yerel gıda sistemi ve ekonomi oluşturmaya, gıda güvenliğini iyileştirmeye devam ediyor. Halkın Bakkalı kimse yoksul olduğu ya da şehirde yaşadığı için sağlıklı gıdadan yoksun kalmasın diyor. "Gıda güvenliğimiz için, gıda adaletine ihtiyacımız var!" diyor.

Şehirlerde gıda güvenliğini sağlamak için hükümetler yardım etmelidir

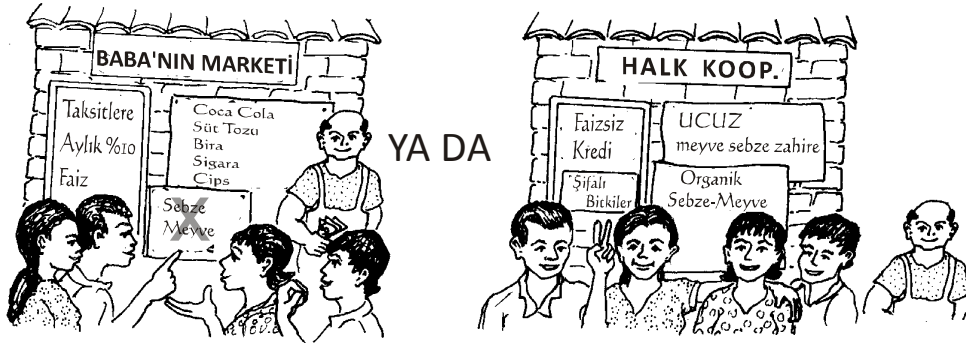
Halkın Bakkalı'nın hikayesi yoksul şehirlerde insanların gıda güvenliği sorunlarını kendi kendilerine nasıl çözmeye çalıştıklarını gösteriyor.

Geliştirdikleri program insanlara yardım etti, ancak gıda güvenliği sorunlarını tamamen çözmedi.

- Batı Oakland halkının gıdası neden sağlıklı değildi?
- Halkın Bakkalı yerel halkın ilgisini sağlıklı gıdaya nasıl çekti?
- Yerel yönetimler bu tür projelere nasıl destek verebilir?
- Başka hangi gruplar ya da kuruluşlar projeye yardımcı olmak için Halkın Bakkalı ile birlikte çalışmalıdır?
- Toplumunuzda gıda güvenliğini nasıl teşvik edebilirsiniz?

Şehirler için sürdürülebilir gıda politikası

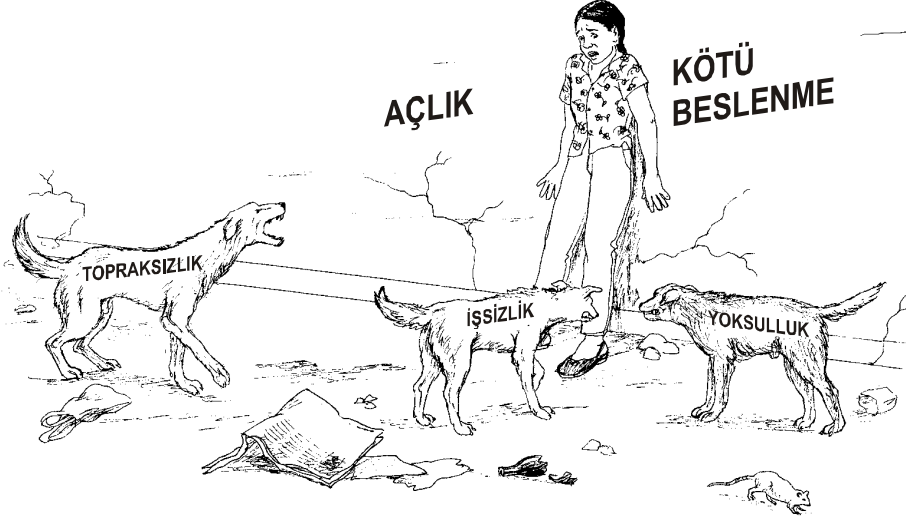
Kalıcı gıda güvenliği için, şehir hayatının ve kalkınmanın tüm yönleri tartışılmalıdır. Ulaşım, eğitim, iş ve yeni ev ve yerleşim yerleri konusunda planlama yapan kişiler şehirdeki insanların gıdalarını nasıl alacakları hakkında düşünmelidir. Toplum bahçeleri için yer ayırma, pazarlara nakliyat, okullarda gıda güvenliği ve beslenme eğitimi yerel yönetimlerin bugün halka yardımcı olmakta kullanabilecekleri fikirlerdir. Ayrıca ileride gıda güvenliğinin daha da iyi olacağını garantilemeleri de gerekir.

Sağlıklı gıdaları makul fiyatlarla satan dükkanlar toplum sağlığını destekler.

Açlığın Sosyal ve Politik Nedenleri

Açlık verimsiz toprak, iklim değişikliği, su kıtlığı ve benzeri birçok nedene bağlı olabilir. Ancak çoğu toplumlarda, açlığın bir nedeni de yoksulluktur. Çiftçilerin geliri az ya da hiç yoksa veya gıda almak için çok az para varsa insanlar açlığa sürüklenir. Bir toplumda yoksulluk ve açlığın kök nedenlerini anlamak için gıda güvenliği sorunlarına bakmak yararlıdır.

Açlığın sosyal ve politik nedenleri

Şirketlerin kontrolü gıda güvenliğine zarar veriyor

Gıda herkesin ihtiyacı ve hakkı olan bir şey değil de alınıp satılan herhangi başka bir ürün gibi değerlendirildiğinde, gıda ticaretinden kar elde etmek insanları doyumaktan daha önemli hale gelir ve toplum sağlığı bozulur. Artık çok sayıda insan gıdayı büyük şirketlerin sahibi olduğu marketlerden almaktadır. Büyük şirketlerin ürettiği tohum, gübreler ve pestisidler kullanılarak büyük şirketlere ait arazilerde yetiştirilen ve büyük şirketlerce satılan gıdalar...

Gıda güvenliğinin bütün parçalarının şirketlerce kontrolü çiftçileri işsiz ve topraksız kalmaya zorlamaktadır. Şirketler araziye başka yerde satmak üzere gıda üretimi amacıyla kullanınca, o bölgede yaşayan ve çalışan insanlar başka yerden gelen gıdaları yemeye başlarlar, tabii ki alacak paraları varsa! Şirketler bu gıda "güvensizliği"nden yararlanır; tüm toplumlar ve ülkeler, küresel gıda pazarına bağımlı hale gelir. Pazar insanların gıda ihtiyaçlarını sağlamadıkça, insanlar aç kalır ve şirketler hükümetlerin yardım olarak dağıtacakları gıdayı satarak daha fazla kar ederler.

Herkes gıdasının güvenliği üzerinde kontrol sahibi olana kadar, açlık, gıda üretim ve dağıtımını kontrol eden şirketlerin en büyük ürünü açlık olacaktır.

Kuraklığa dirençli kayıp tohumu bulmak

Bir zamanlar Zimbabwe'deki çiftçiler çok çeşitli tahıllar ekerlerdi. 1960'ların Yeşil Devrim'i sırasında, hükümet ve uluslararası ajanslar çiftçilere ekmeleri için yeni bir mısır türü verdiler. Çiftçiler melez mısırı beğendiler, çünkü taneleri iriydi, hızla büyüyordu ve satması da kolaydı. Hükümet ürünün çoğunu satın alıyor ve diğer ülkelerde ve Zimbabwe'de gıda kıtlığı olan şehirlere satıyordu. Zamanla, mısır Zimbabwe'de en çok tüketilen gıda haline geldi ve çiftçilerin çoğu büyük miktarlarda mısır üretmeye başladılar. Sonra kuraklık yılları geldi. Mısır iyi yetişmedi, başka yiyecekler de çok azdı. Birçok aile açlık zamanları için mısır depoladı, ama bu mısırın çoğu çürüdü. Bu sürpriz bir durumdu, çünkü ekmeye alışık oldukları darı mevsimler boyu saklanabiliyordu.

Sonunda yağmurlar başladı ama fırtınalar bitkilerin kökünü söktü, kuru tarlalardaki değerli toprağı da alıp götürdü. Zimbabwe'de açlık o kadar şiddetli oldu ki hükümet Birleşmiş Milletlerden gıda yardımı istemek zorunda kaldı. Uçaklarla büyük miktarda mısır geldi ve ülkedeki aç insanlara verildi. Ancak gıda yardımı ve yeni melez tohum açlık ve gıda güvenliği sorununu çözemedi.

Çiftçiler yağmur yağdıramayacaklarını ama yağmurdan daha iyi yararlanmak için tarım yöntemlerini değiştirebileceklerini anladılar. Zimbabwe'de her zaman iyi yetişen darı çeşitleri gibi küçük taneli bitkilerin tohumlarını toplamaya ve ekmeye başladılar. Bulabildikleri her türlü tohumu ektiler.

Kuraklık bir bitkiyi tahrip etmişse diğerleri yaşayabilirdi. Bazı çiftçiler hasattan sonra ürün artıklarını tarlada bırakarak, yoğun yağmurlar sırasında toprakları suyla sürüklenmekten korudular. Bir sonraki mevsim, toprakları hala gevşek ve ekim için uygundu. Bazı çiftçiler tahılı hasat ettikten sonra fasulye ektiler, böylece toprakta sürekli bir şey yetiştiriliyor hale gelindi. Bu fasulyelerle hayvanlarını besleyebiliyorlar. Fasulyeler toprağı tutmaya ve zenginleştirmeye de yardım ediyorlar.

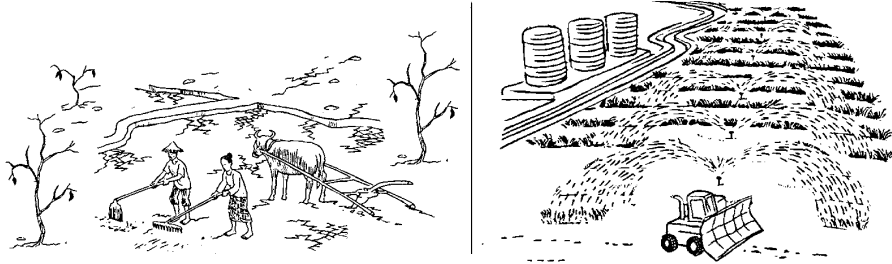
Zimbabwe'de yağmur hala bir zamankine göre çok az yağıyor. Ancak çiftçiler yerli olmayan tohumlara ya da uluslararası gıda yardımına bel bağlamıyorlar. Artık, kurakta yetişen bitkiler ekerek açlığı önleyebiliyorlar.

Yeşil Devrim tarım yöntemleri

1960'ların "Yeşil Devrim"inden beri, şirketler ve uluslararası ajanslar "ıslah edilmiş tohum"lar, kimyasal gübreler ve pestisidlerle "dünyayı doyurmak"ta olduklarını iddia ediyorlar. Bunlar, tarımsal arazinin kontrolünde, tohum tedarikinde, pazarlama ve dağıtım sistemleri gibi konularda başarılı olmakla birlikte, dünyada açlığın kökünü kazımayı başaramadılar, hatta daha kötü hale getirdiler.

Suya kısıtlı erişim

Bitkilerin büyümek için suya ihtiyacı vardır. Büyük çiftlikler gittikçe daha fazla su kullandığından, küçük çaplı çiftçilerin suyu da giderek azalmaktadır. Su kirlendiğinde ya da özel mülkiyete geçtiğinde su hakkı tehlike altına girer (bkz Bölüm 6). Su kaynaklarını korumak için toprağı ve suyu yönetmenin bir çok yolu vardır (bkz Bölüm 9 ve 15), ancak bu yöntemler halkın su hakkını destekleyen hükümetler ve uluslararası ajanslarca korunmalı ve teşvik edilmelidir.

Arazi kaybı

Arazinin çoğu az sayıda insana ya da şirketlere aitse, gıda ile ilgili birçok sorun ortaya çıkar. Küçük çaplı çiftçilerin birçoğu arazilerini terk ederek şehirlere göç etmeye ya da büyük çiftliklerde veya fabrikalarda çalışmaya zorlanırlar. Bu insanlar, artık kendi gıdalarını yetiştirmek için arazileri olmadığından ya da sağlıklı gıda almak için para bulamadıklarından, açlık ve kötü beslenmenin kurbanı olurlar.

Büyük çiftlikler ve şirketler genellikle sadece bir bitkiyi yetiştirirler, az sayıda işçi çalıştırırlar, çok makine, bol bol kimyasal gübre, pestisid ve herbisid kullanırlar ve ürünü ürettikleri yerden uzaklara, sıklıkla diğer ülkelere satarlar. Bu, gıda çeşitliliğinde azalmaya, kötü beslenmeye, tarım işçilerinin daha az kazanmasına, daha fazla çevresel tahribata ve yerel olarak daha az gıda mevcudiyetine yol açar. Ayrıca insanlar gıda yetiştirme ve arazinin bakımı konusundaki geleneklerini devam ettiremediklerinden yerel kültüre de zarar verir.

Krediye ve pazarlara erişememe

Tarım, iklime ve pazardaki fiyatlara dayandığı için, çiftçiler bazen hasat zamanı ya da pazar düzeline kadar borç almak zorunda kalırlar. Bankalar genellikle küçük çaplı çiftçilere para vermek istemezken büyük ve güçlü çiftliklere borç verirler. Bu, küçük çaplı çiftçileri ve ailelerini açlığa sürükleyerek çoğu kez, arazilerini terk etmelerine yol açar.

Göç

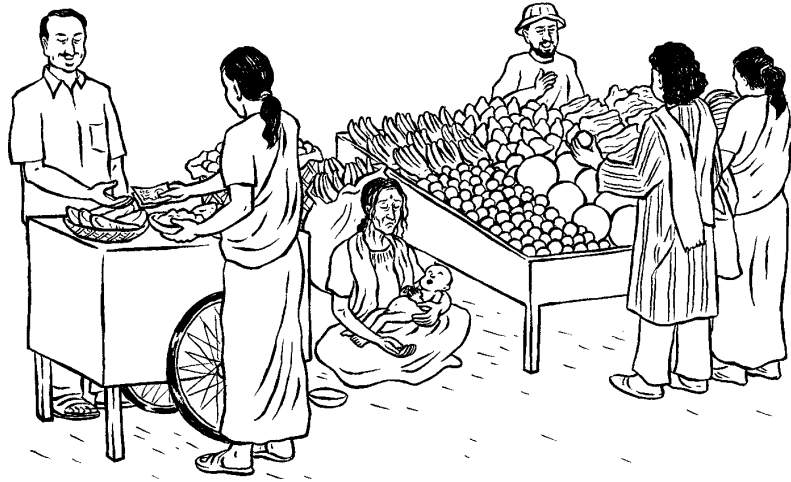
İnsanlar arazilerini terk etmeye zorlanınca, gıda üretimi hakkındaki bilgilerini de kaybedebilirler. Gençler tarım yapmayı öğrenmeden şehre giderseler, çocuklarına tarımı asla öğretemezler ve ailenin toprakla ilişkisi kalıcı biçimde kopar.

Salgın hastalıklar

HIV/AIDS, TB ve sıtma gibi hastalıklar dünya ölçeğinde milyonlarca kişinin ölümüne neden olur, açlık ve kötü beslenme artar. Aileler ve toplumlar bütün bir nesillerini, genellikle gıda yetiştirmede en aktif olacak insanlarını kaybeder. Çiftçiler öldükçe gıda üretimi azalır, dahası onların gıda üretimi konusundaki bilgileri de onlarla birlikte ölür. Bu hastalıkları önlemek ve tedavi etmek sadece bunlarla birlikte görülen açlığı ve kötü beslenmeyi önlemek için değil, tüm toplumun gıda güvenliği için de önemlidir.

Bilgi yoksunluğu

Birçok yerde, insanlar gıda üretimine dair geleneksel bilgilerini kaybettiler. Aşırı kalabalık yerleşim yerleri, toprağın verimliliğinin azalması ve hava şartlarının değişmesi gibi nedenlerle eski yöntemler artık işlerliğini kaybetti. İnsanlar nasıl gıda üreteceklerini bilmedikleri için açlık ve gıda güvenliğinden yoksunluk ortaya çıktı. Bu soruna bir çözüm çiftçi okulları, çiftçiden çiftçiye eğitim programları ve tarımsal eğitim hizmetleri yoluyla bilgiyi korumak, aktarmak ve geliştirmektir (bkz sf 295).

**Açlık gıda azlığına bağlıdır.
Gıda azlığı sıklıkla adaletsizliğe bağlıdır.**

Gıda Egemenliği Bir İnsan Hakkıdır

Güvenli, sağlıklı ve kültürel olarak kabul edilebilir gıdalara sahip olmak tüm insanların hakkıdır. **Gıda egemenliği** kendi gıda sistemlerimizi belirleme ve toplumdaki herkesin gıda güvenliğini sağlama hakkıdır.

Via Campesina halkın gıda kontrolünü teşvik eder

Küçük çaplı çiftçilerin birçoğu ürünleri için hakkaniyetli ücretler alamazlar. Bunun nedenlerinden biri uluslararası ticaret kurallarının zengin ülkelerin ve büyük toprak sahiplerinin yararına işleridir. Sıklıkla, ithal gıdalar daha ucuz olduğu için çiftçiler yerel pazarlarda bile hakkaniyetli ücretler alamazlar. Bu, çiftçileri ürünlerini ucuza satmaya zorlar; borç, yoksulluk ve açlık bataklığına sürükler.

Bu soruna cevap olarak, çok sayıda ülkeden çiftçiler birleşerek *Via Campesina* (İspanyolca'da 'Köylü Yolu') denen bir hareket oluşturdular. *Via Campesina*, çiftçilerin hakkaniyetli gelir elde etme, araziye ve su kaynaklarını koruma, gıdanın nasıl üretildiğini ve dağıtıldığını kontrol etme kabiliyetlerini güçlendirmek için birçok çiftçi örgütünü bir araya getirdi. *Via Campesina*'ya göre, gıda güvenliği sadece gıda hakimiyeti yoluyla sağlanabilir — çiftçilerin ve köylülerin hangi gıdaları üreteceklerini ve kime satacaklarını, tüketicilerin de hangi gıdaları alacaklarını ve kimden alacaklarını belirleme hakkı vardır.

Bazı yerlerde, *Via Campesina* yerel çiftçi birliklerinin isteklerine cevap vermeleri için politikacılara ve şirketlere baskı yaptı. Diğer yerlerde, kullanılmayan tarım arazilerini isteyen topraksız çiftçileri destekledi. Ayrıca, gıdayı en çok ihtiyacı olanlar arasında hakkaniyetle dağıtan yerel kuruluşlar kurdular.

2005'te büyük bir deprem ve tsunami Endonezya'yı vurduğunda, afetten etkilenenlerin büyük çoğunluğu çiftçiler ve balıkçılardı. *Via Campesina* yardım sağladı, ancak gıdaları ve diğer maddeleri dışarıdan getirmek yerine yerel örgütlerle iş birliği yaparak gıda, alet-edevat ve diğer malzemeleri yerel küçük üreticilerden satın aldılar. Gıda yardımlarının kaynağı (yerel mi yoksa ithal mi?), tarımda yeniden yapılandırmanın nasıl olacağı (üretim büyük gıda şirketlerince mi yoksa aile tabanlı olarak olmasını teşvik ediyor?) ve yerel örgütlerin nasıl güçlendirileceği (onları yardıma bağımlı olmaktan kurtarmak için) gibi önemli konuları gündeme taşıdılar.

Via Campesina'nın sağladığı paranın çoğu evlerin ve balıkçı teknelerinin yeniden yapılması, çiftçiler ve balıkçılar için yeni aletler üretilmesi ve tarım arazilerinin üretime yeniden kazandırılması gibi uzun vadeli yeniden yapılandırma işlerine harcandı. Afetten etkilenen insanların özgüvenine odaklanarak, *Via Campesina* sadece kısa vadeli düzelmeyi değil uzun süreli gıda hakimiyetini de yönlendirdi.